

Moeders postume verrassing

Afgelopen zomer waren Zaphira en Esmee druk bezig met het leeghalen van het huis van hun pas overleden moeder Renée Stotijn. Ze was iemand die niets weg kon gooien. Na maanden werk stuitten haar dochters in de keuken op verborgen kasten en dubbele plafonds...

TEKST TAN TUNALI · FOTOGRAFIE CARLA VAN THIJN

De zussen vertellen lachend dat hun moeder altijd klaagde dat ze zo'n kleine keuken had. Dat kwam dus door de kasten die ze er zelf in had laten bouwen. In de kasten lagen honderden kunstwerken opgeslagen die Renée Stotijn tijdens haar leven heeft gemaakt: stadsgezichten, stillezens, portretten van mensen en van poppen waarop hun moeder gesteld was. Opeens kwam een divers oeuvre tevoorschijn waarvan de dochters nooit ook maar een vermoeden hadden gehad. Een jaar later is er een hoop gebeurd. Op een zaterdagmorgen staan Zaphira en Esmee samen met een vriendin in alle vroegte bij de opslag om 105 geselecteerde werken, oude schildersezels en ingelijste krantenartikelen richting de Beurs van Berlage te vervoeren. Het werk van hun

moeder, die na een kleurrijk leven op tachtigjarige leeftijd aan borstkanker overleed, wordt deze zomer groots geëxposeerd aan het Beursplein in Amsterdam.

EEN PRACHTIG VERHAAL

Het lijkt heel snel te zijn gegaan, maar toen Zaphira en Esmee na de vondst kunstkeners raadpleegden waren de reacties lauw, vertellen ze in de brasserie van de Beurs, net nadat ze het werk hebben overgebracht. 'We zien wel dat het mooi werk is, maar het is geen verhaal', kregen ze te horen. Pas toen Zaphira een Instagrampagina (schilderij_renee_stotijn) aanmaakte waarop ze de werken van haar moeder plaatste ging het balletje rollen. Ze vond een bericht van een Italiaanse kunstcurator in haar inbox. 'Ik dacht eerst dat het niks was, want je krijgt heel veel

reclame binnen.' Maar het was wel wat en niet veel later waren vijf werken van Renée Stotijn onderdeel van een tentoonstelling met het thema 'Mater' in de galerie M.A.D.S. Milano in Milaan. Vervolgens pikte ook de Nederlandse pers het op en benaderde de Beurs van Berlage haar met de vraag of ze een tentoonstelling wilde organiseren. Zo'n bijzonder aanbod viel natuurlijk niet af te slaan.

Inmiddels is de mare van de verborgen kunstwerken ruimschoots tot de buitenwereld doorgedrongen. 'Heel veel mensen weten opeens wie Renée Stotijn is', zegt Zaphira trots. 'Het is een prachtig verhaal en ik heb het niet eens verzonnen.' Op de Instagrampagina is te zien hoe Zaphira in het huis van haar moeder op een trap klimt en een schilderij uit een ingebouwde kast tevoorschijn haalt. De Amsterdamse stadsomroep AT5 maakte een programma waarin de beide dochters en hun tante Marion in geuren en kleuren verhalen over hun familie uit de doeken doen.

ENORM KARWEI

'Het was flink doorwerken', vertelt Zaphira, die de afgelopen maanden al haar vrije tijd besteedde aan de werken van haar moeder. Schilderijen ordenen, schoonmaken, inlijsten, et cetera. Sommige werken

hebben decennia in het kastenstelsel in de keuken gelegen. Dat ze zo goed bewaard zijn gebleven mag dan ook een wonder heten. Het was een emotioneel proces, 'een soort rouwverwerking', maar ook een enorme verantwoordelijkheid. Het werk moest ook buiten de keukenkasten zorgvuldig worden bewaard en diende zo goed mogelijk te worden gepresenteerd. Als de werken in de expositieruimte van de Beurs staan, vergewissen de zussen zich er een paar keer van of alles wel goed is afgesloten.

In de aanloop naar de tentoonstelling leerden beide zussen niet alleen het een en ander over het leven van hun moeder, maar ook over haar talent, waarvan ze eigenlijk geen weet hadden. 'Ik heb pas met deze werken ontdekt hoe goed ze was', zegt Zaphira. Aan de muur thuis hingen wel wat van haar latere werken, maar daar werd nooit veel acht op geslagen. Noodgedwongen, want als ze in de buurt kwamen, werden ze al gemaand niet te dichtbij te komen. Ze omschrijven hun moeder als een 'einzelfgänger' die op haar spullen zat als 'een bok op de haverkist'. Waarom hun moeder niet verteld heeft dat zich een heel oeuvre in haar huis bevond is een vraag waarop de zussen het antwoord schuldig moeten blijven. Misschien ligt de

verklaring deels bij een eerdere ziekte. Op tweeëndertigjarige leeftijd had Stotijn al een keer borstkanker gehad. Het leidde tot een zware operatie, waardoor ze haar arm niet te zwaar kon belasten en kampte met chronische pijn. Dat was heel moeilijk, weten de dochters, en het feit dat de latere werken voornamelijk aquarellen zijn is dan ook geen toeval: werken met olieverf was simpelweg te zwaar. 'Misschien heeft ze alles van ervoor zorgvuldig opgeborgen omdat ze wist: ik kan het nooit meer zo maken', suggereert Esmee.

Op de aquarellen van na haar ziekte doemen nostalgische beelden op, veelal van Amsterdam, maar ook van landschappen van buiten de hoofdstad; van de Waddeneilanden tot Limburg.

CULTURELE FAMILIE

Hoewel de kunst van Renée Stotijn niet erg bekend was – ze exposeerde weliswaar enkele malen, waaronder in de Spiegelzaal van het Concertgebouw en in kunstenaarssociëteit De Krings – was ze zelf zeker geen onbekende in de culturele wereld. Naast schilder was ze restaurator bij het Rijksmuseum en gaf ze rondleidingen in het Van Gogh Museum en het Stedelijk Museum. Ze voelde zich verbonden met de Museumbuurt, waar ze opgroeide en waar haar vader Haakon Stotijn solohoboïst was in het Concertgebouworkest. En ze had een relatie met violist Dick Bor, die jarenlang concertmeester van het Nederlands Philharmonisch Orkest was. Naast de kunstwerken ligt ook een aantal krantenartikelen klaar om opgehangen te worden in de tentoonstellingsruimte van de Beurs van Berlage. 'Het bijzondere geluk van Renée Stotijn en Dick Bor' kopt

'Ik heb pas met deze werken ontdekt hoe goed ze was'

het Privé-katern van *De Telegraaf*. Een bevriende journalist beschrijft 'de eerste lat-relatie van Nederland'. Het stel was niet getrouwd en woonde in verschillende huizen. Baby Esmee zit tussen haar beide ouders op schoot. In een ander bericht

in de krant wordt de geboorte van Esmee aangekondigd. 'Ik dacht dat dat normaal was', grapt ze nu.

ACTIVIST

Stotijn legde de stad niet alleen vast, ze

verdedigde hem ook. Rigoureuze nieuwbouwprojecten zorgden ervoor dat historische panden en bouwwerken in Amsterdam in de jaren zeventig tegen de vlakte gingen, tot afgrijzen van Stotijn. Ze zette zich als conservatieve activist in voor het behoud van de bouwwerken die op de nominatie stonden om gesloopt te worden. Activisme zat in de familie, vertellen Zaphira en Esmee. Zo trok hun oma ook al ten strijde tegen allerlei zaken die haar niet zinden. 'Onze moeder was niet gauw onder de indruk van het gezag, van mannen met een aktetas. Tijdens buurtvergaderingen was zij de enige die haar mond opentrok.'

Ze probeerde de aanbouw van een moderne vleugel bij het Concertgebouw te voorkomen. Dat lukte niet, maar op een ander prominent bouwwerk in de stad had Stotijn wel grote invloed. Het is mede aan haar te danken dat de Nieuwe Amstelbrug, net als de Beurs een bouwwerk van architect Berlage, in zijn originele staat bewaard is gebleven. De oude brug was bouwvallig en een deel van het gemeentebestuur wilde er een moderne brug van maken. Deels dankzij de protesten van Stotijn, die om de hoek woonde, werd de brug volgens Berlages ontwerp herbouwd, mét al zijn ornamenten. In de tentoonstelling is ook een bezwaarschrift van die reddingsactie opgenomen.

Door de coronapandemie werd de tentoonstelling al drie keer uitgesteld. Maar nu, een jaar na het overlijden van Renée Stotijn, is het zover. Het vervult de dochters Zaphira en Esmee met trots en elk nadeel heeft zijn voordeel, zo blijkt maar weer: de tentoonstelling is nu een maand langer te bezichtigen dan aanvankelijk gepland.

Esmee (links) en Zaphira

De tentoonstelling *Renée Stotijn – Verborgene kunst onthuld* is van 25 juni tot 19 september te zien in de Beurs van Berlage.